

ДА РАБОТИМЕ ЗАЕДНО

*Упатство за партнерството меѓу родителите и професионалците
и комуникацијата во рамките на инклузивното образование*

Печатењето на публикацијата е овозможено од средства наменети за „Етаблирање и развој на Ресурсниот центар на родители на деца со посебни потреби во Република Македонија“ од страна на УНИЦЕФ во Република Македонија

* Мислењата изразени во публикациите им припаѓаат на авторите и не ја претставуваат секогаш официјалната позиција на УНИЦЕФ

СОДРЖИНА

Вовед	3
Комуникација	4
Вештини за комуникација	5
Бидете самосвесен	5
Препознајте го вашиот став за комуникацијата	7
Подгответе се за состаноци, конференции и разговори	7
Започнување на состанокот	8
Во текот на состанокот	8
Слушајте повеќе одошто зборувате	9
Поставувајте прашања	10
Кога вие сте говорникот	10
Писмена комуникација	13
Партнерство	14
Бидете модел за вашето дете	17
Анекси	Error! Bookmark not defined.
Лист за домашната работа на родителите	18
Планер за состанокот на ИОП Тимот	20
Дневник на контакти	21

Вовед

Дали состаноците за Индивидуален Образовен План (ИОП) за вашето дете минуваат глатко или ве оставаат вознемирени, дури само што ќе заплачете? Дали чувствувате дека вашите идеи се слушнати? Дали сте изненадени или фрустрирани кога останатиот дел од ИОП тимот не се согласува со вас?

Не сте сами. Родителите на деца со пречки во развојот обично имаат или незначителна или никаква обука за вештините за комуникација и партнерство. Овие вештини се многу корисни за ИОП планирањето. Ова упатство им нуди на родителите на децата со пречки во развојот мноштво практични идеи за подобрување на ефикасната интеракција меѓу родителите и училишниот персонал.

Луѓето се оние кои го составуваат ИОП за детето

Замислете дека играте игра со табла. Игрите имаат правила, а играчите треба да ги познаваат тие правила за да можат да ја играат играта. Меѓутоа, на играчите исто така им се потребни „меѓучовечки вештини“ како што се следење на редоследот, концентрација, водење разговор и справување со емоциите. Инклузивното образование не е игра со табла, но тоа е процес со „правила“ за што исто така се бараат „меѓучовечки вештини“ за ефикасно образовно планирање.

Процесот на инклузивно образование е заснован врз закони. Ресурсниот Центар обезбедува обуки и пишани материјали како помош за родителите да ги разберат законите и што тоа значи за нивните деца. Сепак, самите закони не градат соодветна програма за инклузивно образование за детето. Многу елементи спаѓаат во процесот на одредување на службите за инклузивно образование. Се воочуваат проблеми со недостаток на наставници и финансиите на училиштата. Ефикасната комуникација и партнерствата може да ја зголемат креативноста и да помогнат за најдобро искористување на ресурсите, вклучувајќи го и времето кое родителите и училишниот персонал го минале во планирање на инклузивно образование.

Луѓето, родителите и професионалците се оние кои се соединуваат за да креираат соодветна образовна програма. Правилата на овој процес се дадени од законите, но она што се случува во рамките на тие правила е врз луѓето кои го креираат образовниот план. Несогласувања ќе има и нема ништо лошо во тоа. Она што ќе направи разлика е тоа како се третираат овие несогласувања.

*„Животот или е смела авантура или е ништо“
Хелен Келер*

Јасната комуникација и ефикасно партнерство меѓу родителот и професионалецот не се случуваат „сами од себе.“ За тоа е потребно време, енергија, труд, како и трпение да се создадат вештини за јасна комуникација и ефикасна соработка. Вирџинија

Ричардсон, родител на возрасно лице со пречки во развојот, родител застапник, ги советува родителите да бидат „промислени.“ Тоа значи дека родителите може да постават цел, а потоа да преземат соодветни чекори за да ја постигнат таа цел. Можеби би сакале да поставите цел да бидете поефикасен застапник за вашето дете со пречки во развојот, а потоа да ги преземете потребните чекори за да ја постигнете оваа цел. Тоа вреди за трудот!

Долго време откако и последниот наставник или терапевт ќе исчезне од животот на вашето дете, вие ќе бидете тука за да го поддржите и охрабрите вашето дете. Дали тој/таа ќе биде подготвен за иднината? Сега можете да ја направите разликата, да помогнете во креирањето на програмата за вашето дете, да работите кон разрешување на несогласувањата и да му покажете на наставникот и другите вклучени дека сте задоволни од услугите. Работејќи заедно со училишниот тим и применувајќи ги вашите права, вие ќе осигурите дека вашето дете го добива образованието што му/ѝ е потребно и што го заслужува во текот на овие значајни години.

Комуникација

Родителите се најдобриот и најдолготраен застапник на детето. Родителите со добри вештини за комуникација може да бидат уште поефикасни застапници за своите деца.

Несогласувањата и конфликтите во рамките на инклузивно инклузивното образование се нормални и неизбежни – ќе има спротивставени интереси, гледишта, позиции и ставови. Повеќето родители го посакуваат она што е „најдобро“ за своите деца, додека училиштето треба само да ги обезбеди „соодветните услуги.“ Дополнително, секое лице е сложено човечко суштество, а секое училиште е дел од сложената владина институција. Ефикасната комуникација може да помогне да се премостат овие процепи во корист на детето кое има пречки во развојот.

Доколку македонскиот јазик не е вашиот мајчин јазик:

- *Побарајте информациите да ви бидат обезбедени на вашиот мајчин јазик.*
- *Училиштето мора да обезбеди метод, како што е преведувач, за **вие** да можете да разберете што вели **училиштето**.*
- *Училиштето мора да обезбеди метод, како што е преведувач, за **училиштето** да може да разбере што велите **вие**.*
- *Оваа услуга може да биде корисна и за состаноците и за телефонските контакти.*

Идеите во ова упатство се за „мене“, а не за „нив“. Понекогаш, родителите мислат дека нештата ќе се разрешат доколку некој престане да прави одредена работа. Сепак, едно лице не може да промени некое друго лице. Единствената личност што може да ја променам сум јас.

Ако сакам нештата да се променат, тогаш јас треба да се променам.

Комуникацијата е како мобилен – кога еден дел се придвижува, тогаш целиот мобилен мора да се придвижи. Исто така, кога вашиот пристап, став или реакции се менуваат, тогаш резултатот може да биде различен и подобар исход за вашето дете.

Родителскиот пристап, ставови и реакции се избор. На пример, доколку има некоја ситуација во која може да се „чувствувате навредени“, тогаш немојте да се „чувствувате“ така! Слободно можете поинаку да реагирате. Понекогаш, можеби ќе изгледа дека немате друг избор, или може да се

Запрашајте се, „Дали тоа што се чувствувам и се однесувам на овој начин, ќе ми помогне да го добијам она што му е потребно на моето дете?“.

почувствувате турнати во безизлезна ситуација без добар избор. Сепак, тоа скоро никогаш не се случува. Додека не можете да ги контролирате сите ситуации во вашиот живот, вие можете да ги контролирате вашите реакции на тие ситуации.

Понекогаш, родителите чувствуваат дека се пресрамежливи, пасивни, агресивни, зафатени, нервозни, неинформирани, премотивни, неорганизирани, заплашени, совладани, недоверливи, гневни, заштитнички настроени, итн. Секое лице има право

„Бидете остри кон проблемот, но пријатни кон луѓето.“ – Роџер Фишер

на свои чувства. Меѓутоа не морате да им дозволите на вашите чувства да го контролираат вашето однесување. Запрашајте се: „Дали моите чувства, мисли, размислувања и начинот на кој што ги искажувам, ќе му помогнат на моето дете да го добие она што му/й потребно? Дали сум ефикасен? Дали ова ѝ служи на мојата цел или ѝ пречи? Ако моето дете го ставам пред сè и во центарот на она што го правам, дали пак ќе сакам да се однесувам на овој начин?“

Родителите и училишниот персонал не треба да бидат пријатели, но ним им е потребен ефикасен работен однос. Освен доколку не се преселите или некој не го смени работното место, може долги години да работите со истите луѓе.

Прво, соберете информации. Научете сè што можете за инклузивното образование и

Мислете позитивно и такви работи ќе ви се случуваат.

пречките во развојот на вашето дете. Колку повеќе знаете, толку подобро можете да комуницирате како еднаков партнер. Ресурсен центар на родители на деца со посебни потреби може да ви помогнат во градењето на вашата база на знаење.

Второ, размислете за вашите комуникациски вештини. Оваа брошура содржи некои предлози и техники кои ќе ви помогнат да ја подобрите комуникацијата со училишниот персонал. Веројатно веќе употребувате голем дел од овие предлози и техники, но останатите може да бидат нови идеи кои може да се земат предвид. Денес направете го најдоброто што можете, а потоа научете нови вештини за утре да бидете уште подобри.

Вештини за комуникација

Следуваат некои предлози и идеи кои треба да ги земете предвид кога однапред планирате да ги подобрите вашите комуникациски вештини.

Бидете самосвесни

Дали имате некои однапред создадени идеи? Дали сте свесни за вашите или нечији други гледишта и сфаќања? Дали им судите на другите? Дали можете да го препознаете вашиот комуникациски став?

Однапред создадени идеи

- Дали имате некои однапред создадени идеи како што се „тие ги имаат сите одговори, јас немам ниту еден“ или „тие немаат одговор“ или „тие мора да имаат добро мислење за мене?“
- Бидете свесни за тоа кои размислувања ќе ги донесете на состанокот затоа што овие однапред создадени идеи или замисли може да влијаат врз исходот на состанокот.
- Бидете отворени со новите идеи, информации и решенија.

Гледиште

- Родителите настапуваат од гледиштето на доживотно, интимно познавање и поврзаност со своето дете.
- Родителите долготрајно вложуваат во своето дете.
- Едукаторите настапуваат од гледиштето дека тие се обучени да работат со децата. Едукаторите избрале да ја работат оваа работа.
- Едукаторите релативно краткотрајно вложуваат во секое дете.
- Обајцата се значајни. Обете страни обично имаат чесни намери, само различни идеи и гледишта.

Разбирање

Бидете свесни дека секое лице има свое разбирање за вистината и реалноста во кое е навлезено многугодишното искуство, спротивставени вредности и верувања, емоционални реакции и културно потекло. Гледиштата не се секогаш споделени во образовната средина.

- Сфаќањата на луѓето ќе се разликуваат. Тоа е нормално.
- Што поразлично е потеклото, толку поразлични може да бидат сфаќањата за вистината и реалноста; тоа ќе влијае врз комуникацијата.

Судење

- *Никога*ш нема да знаеме сè што може да се знае за некое друго лице, затоа обидете се да не му судите.
- Претпоставете дека намерите на некое лице се чесни. Поставете прашање за дообјаснување наместо да правите претпоставки.

***Внимателно
разгледајте ја сликата.***

***Што гледате?
Стара жена или млада
дама?***

***Прашајте некој друг
што гледа тој. Дали го
гледа истото?***

Препознајте го вашиот став за комуникација

На кој начин она што го кажувам влијае врз оние кои ме слушаат?

Дали мојот став за комуникација е ефикасен за да помогне во добивањето на она што му е потребно на моето дете или дали сакам да направам некои промени во моето однесување?

„Доколку мислите дека сте премали за да бидете ефикасни, никогаш не сте спиеле со комарец!“ - Бет Рис

Ако викате за да ги контролирате другите тогаш како да возите автомобил со свирење на свирката.

Ќе добиете слични резултати.

- Дали сум пасивен? (Професионалците знаат повеќе од мене; нема да ме слушаат и затоа нема потреба јас да кажам нешто; се чувствувам немоќен и контролиран од другите.)

- Дали сум агресивен? (Знам повеќе од сите други; ќе ги натерам другите да се плашат од мене за да ја постигнам мојата цел; не ме загрижува дали ќе ги прекршам правата на другите.) Доколку на состанокот се однесувате гневно, другите веројатно ќе го запомнат тоа дека сте биле гневни, не дека сте кажале некои добри аргументи.

- Дали сум самоуверен? (Ќе го споделам она што го знам; Јасно ги искажувам потребите на моето дете; Ќе слушам додека другите го споделуваат она што го знаат; Ќе се почувствувам дека ме сослушале.)

Подгответе се за состаноци, конференции и разговори

Комуникацијата за која што говориме во оваа брошура обично се одвива на состанок. Еве неколку примери за ефикасна комуникација на состанокот во училиштето.

Инклузивното образование се „раководи според податоците.“ Тоа значи дека училишните евиденции, како што се извештаи за оценување, евиденции за дисциплината, како и извештаите за напредокот се многу важни. Бидете сигурни дека имате копии и прочитајте ги.

Доколку не е во пишана форма, не постои.

- Употребувајте систем за евидентирање за податоците за инклузивното образование кој е функционален за вас.
- Пишаните евиденции може да содржат:
  - Формални евиденции како што се ИОП, извештаите за напредокот и извештајот за оценување.
  - Белешки земени на претходните состаноци.
  - Напишани писма со реакции на состаноците или телефонските разговори.
  - Училишни прирачници и изданија.
  - Телефонски дневници.
  - Копии од формулари за согласност, писма и извештаи.
  - Свидетелства од редовното образование.
- Прочитајте го тековниот извештај за оценување на вашето дете, ИОП и извештаите за напредокот во однос на ИОП целите.

- Употребете ги работните материјали *Лист за домашната работа на родителите* и *Планер за состанокот на ИОП Тимот* дадени во анексот на оваа брошура.
- Размислете за тоа кој е вистинскиот „проблем.“
  - Бидете подготвени јасно да го искажете проблемот.
  - Имајте идеи за решение.
  - Најдете и донесете специфични податоци како поддршка на вашата позиција.
  - Обидете се прво да ги сослушате идеите и решенијата на другите.
  - Направете список со вашите приоритети и загриженост пред состанокот.
  - Можеби ќе посакате однапред да го споделите тој список со раководителот.

Немојте да приредувате „изненадувања“ и не очекувајте ги од училиштето.

Однапред побарајте и дадете информации.

- Исто така, вашите приоритети и загриженост треба да бидат на дневниот ред на состанокот.
- Поставете приоритети: можеби нема да можете да ги покриете сите прашања на еден состанок.
  - Напишете список прашања кои можеби ги имате.
  - Знајте кој ќе присуствува на состанокот и кои ќе бидат нивните улоги.
  - Осигурете се дека ја знаете намерата/-ите на состанокот.
  - Размислете да поканите некој да дојде со вас на состанокот; информирајте го раководителот доколку поканите и некој друг.
- Размислете за играњето улоги. Подгответе го вашиот пристап со предвидување на она што ќе се дискутира на ИОП состанокот или училишната конференција.

Започнување на состанокот

Еве неколку идеи за подготвување на амбиентот за ефикасен состанок:

- Пристигнете доволно рано за да седнете онаму каде што ќе ви биде најудобно и ефикасно.
- Размислете дали да го донесете вашето дете на состанокот.
- Доколку детето не присуствува, донесете слика и ставете ја на масата.
- Воспоставете врска: размислете дали да донесете храна да ја споделите со другите (еден писател предлага да се донесе премногу храна и да се остави она што ќе остане). Раскажете кратка, интересна приказна за вашето дете. Ракувањата, „муабетот“ и насмевките може позитивно да го почнат состанокот.
- Најдете заеднички вредности – започнете со работите со кои се согласуваат членовите на тимот.
- Осигурете се дека има дневен ред и дека во него се вклучени вашите ставки.
- Откријте колку време е одвоено за овој состанок. Дали е доволно?

Во текот на состанокот

Еве неколку предлози да ги земете предвид за комуникацијата во текот на ИОП состанокот:

- Идентификувајте ја и фокусирајте се на вашата цел – бидете одговорен за неа.
- Покажете почитување и очекувајте почитување од другите.

- Справете се со вашите чувства. Ладна глава и топло срце се најдобрата одлука.
- Бидете специфични и јасни. На пример:
  - Наместо „Фрустрирана е од училиштето“ можеби сакате да кажете „Дома ми изведува нешто секогаш кога има голема домашна задача.“
  - Наместо „Тој дома следи упатства,“ можеби сакате да кажете „Дома подобро ги следи упатствата кога ќе му дадам упатство составено од два дела со еден потсетник.“
- Потврдете дека разбирате дека наставниците имаат бројни и сложени улоги.
- Поставете прашања доколку се употребува непозната терминологија.
- Употребувајте пофалби и искажете благодарност кога тоа е можно.
- Преформулирајте го она што сте го чуле за да се осигурите дека правилно сте разбрале.
- Завршете го состанокот со сумирање на исходите од состанокот за да се осигурите дека правилно сте разбрале, а веќе е јасно кој што ќе прави и до кога.
- Завршете го состанокот позитивно, кога и да е можно. Дури и да не сте се согласиле, ќе можете да кажете, „Мислам дека сега појасно ги разбираме нашите гледишта.“

***Ладна глава и
топло срце се
најдобрата одлука.***

Слушајте повеќе одошто зборувате

Комуникацијата е двонасочен процес кој вклучува слушање исто како и говорене. Останатите луѓе може да имаат вредни информации и согледувања што можеби треба да ги чуete. Можеби никогаш нема да ги чуete тие информации или тие согледувања доколку не слушате.

- Слушањето ви дава информации или податоци за користење. Вашите сопствени мисли и размислувања не се доволни.
- Слушајте повеќе отколку што зборувате.
- Слушајте за да видите дали говорникот искажува мислење или дали се презентираат податоци.
- Без разлика дали се согласувате или не, обидете се јасно да разберете што кажуваат останатите. Можеби ќе сакате да го повторите она што сте го чуле за да се осигурите дека правилно сте разбрале.
- Вашето тело нека покаже дека слушате – гледајте ги во очите и навалете се нанапред.
- Земајте белешки на она што го слушате или замолете го пријателот да го прави тоа за вас.
- Не прекинувајте. Дозволете му на говорникот на заврши; не претпоставувајте дека знаете што ќе каже говорникот.
- Не се „расправајте во мислите.“ Може да пропуштите некои податоци или вистинската порака додека размислувате за она што би го кажале следно.

***„Не се менувајте во не слушањето едни на други“
- Не грижете се за небитните работи.***

Поставувајте прашања

- Поставете прашања што, кој, кога, каде и како.
- Внимавајте со прашањата „зошто“:
  - Прашувањето зошто за да се разбере нечие размислување може да биде од помош. Пример: „Зошто мојот син е одреден за автобусот за училиште?“
  - Прашувањето зошто за да се открие нечија мотивација не е добро. Пример: „Зошто сте го ставиле син ми во автобусот за инклузивното училиште?“
  - Прашувањето за мотивите најчесто води до одбранбен став, а не до решавање на проблемите.
- Доколку некоја општинска политика или закон за инклузивно образование или правило е споменато, а вие не сте запознаени со него, замолете да го видите во писмена форма.
- Фрази кои може да помогнат:
  - „Кажете ми нешто повеќе за...“
  - „Овој назив (или акроним) не ми е познат. Ќе можете ли да го дефинирате за мене?“
  - „Ве молам објаснете ми...“
  - „Ве молам, ќе можете ли да го преформулирате тоа за да можам да разберам?“
  - „Како ќе знам дека овој план функционира?“
  - „Што ќе предложи училиштето да се направи во врска со... ?“
  - „Што предлагаш да направиме во врска со... ?“
  - „Мислам дека ти рече ... Добро ли чув?“
  - „Како е мерен тој напредок што ти го спомена?“
  - „Ова е интересно, кажи ми нешто повеќе за да бидам сигурен дека ја разбираам твојата гледна точка.“
  - „Колку време ќе треба да ја употребуваме оваа интервенција за да одредиме дали е успешна?“

Кога вие сте говорникот

Бидете што е можно појасни за другите да можат да го разберат она што сакате да го кажете. Еве неколку важни препораки за комуникација за кои може да размислите:

- Бидете искрени за она што го знаете и она што не го знаете.
- Не обвинувајте. Наместо тоа фокусирајте се на решенијата.
- Ограничете го критикувањето. Со секоја критика, се зголемува одбранбениот став, а се намалува слушањето.
- Давајте позитивни повратни реакции и давајте пофалби што е можно почесто.
- Доколку ве прекинале, можете на љубезен начин да кажете, „Извинете, јас не завршив.“
- Употребувајте „Ова ќе“ наместо „Јас ќе...“
  - Пример: „Кога му даваме на Роберт повеќе време за да го заврши тестот тоа ќе му дозволи да го покаже своето вистинско знаење“ наспроти „Мислам дека на Роберт му е потребно повеќе време за да го заврши тестот.“
  - Првата изјава нуди конкретна причина да размислите за својот предлог, додека втората изјава е мислење.
- Употребете „Можеш..“ наместо „Треба...“

- Примери: „Наместо да ја пратиш Тамара кај директорот, можеш да го повикаш социјалниот работник“ наспроти „Никогаш не треба да ја праќаш Тамара кај директорот.“
- „Напредокот на Горан со читањето се чини многу бавен. Дали може да разгледаме некои други методи?“ наместо „Треба да употребиш други методи за да подучуваш читање.“
- Првите изјави предлагаат опција која е отворена за дискусија и флексибилност. Вторите изјави подразбираат дека вие му наредувате некому да направи нешто.
- Размислете да употребите хумор, иако не е за сите или за секоја ситуација.
  - Хуморот може да помогне во градењето однос и совладување на бариерите.
  - Може да го намали стресот и конфликтот.
  - Кога ќе употребувате хумор, нека биде кратко, спонтано и релевантно.
  - Пример: Наставникот вели, „Коста мора да се привикне!“ Родителот одговара, „Да, понекогаш се однесува како шише од шампањ кога го отворате. Му реков дека ова однесување може да биде непријатно за неговата сопруга!“
- За да избегнете недоразбирања, употребувајте правилен речник секогаш кога можете.
  - *Одењето на училиште на лето* не е исто како *продолжена учебна година*.
  - *Врзан за домот* не е исто како *подучуван во домот*.
  - Научете го речникот на инклузивното образование колку што можете.
- Фокусирајте се на особеностите, не на општите работи. На пример, може да прашате, „Што за тебе значи 'немирна'?“ Или „Колку често Сара е немирна во текот на училишниот ден или што всушност прави таа?“ Или „Слушнав дека рече дека Давид е невнимателен. Дали тоа се случува во одреден временски период?“
- Доколку ви е тешко да го искажете она што го мислите, запишете ги вашите мисли и идеи и потоа прочитајте ги или поделете ги во текот на состанокот.
- Задржете го акцентот на детето. Фокусирајте се на она што му е *потребно* на детето, а не на она што можеби вие го *посакувате*.
- Сфатете дека да се биде чуен *не е* во секој случај исто со добивање на она што го посакувате.
- Парафразирајте (преформулирајте го она што мислите дека сте чуле дека некој друг го кажал) за да се осигурите дека јасно сте разбрале.

Употребувајте изјави со „Јас“

Еве неколку примери:

- „Јас би сакал/а да разговараме за она што ќерка ми го учи.“
- „Јас се чувствувам како да не ме слушате.“
- „Јас не го разбрав тоа. Да застанеме и да се вратиме назад.“

Изоставете го зборот „Ти/Вие“

Употребата на зборот „ти/вие“ во реченица може да предизвика другите луѓе да се почувствуваат во дефанзива. Таквите луѓе не слушаат затоа што се зафатени со размислувањето како да се одбранат. Со тоа не се постигнува ништо позитивно за детето.

- Вежбајте да ги преформулирате изјавите со изоставување на зборот „ти/вие“:
  - „Ти не ѝ помагаш на ќерка ми“ наспроти „Мојата ќерка не ја добива помошта што ѝ е потребна.“
  - „Зошто вие не можете да го научите да чита?“ наспроти „Томи сè уште се мачи со читањето. Како може да му помогнеме?“
  - „Ти не ме слушаш!“ наспроти „Мислам дека тимот не ја разбра мојата поента.“

„Однесувајте се како да сте...“

- Можам да „се однесувам како“ да поседувам нешто (како самодоверба) дури и да е само за краток период за време на состанокот.
  - На пример, „Ќе се однесувам како да сум полн со самодоверба. Она што ѝ е потребно на мојата ќерка во моментот е поважно од она како јас навистина се чувствувам – уплашен! Можам да го направам ова.“

Размислете за употреба на техниката „Повторување“

- Повторете ја вашата изјава збор до збор кога мислите дека не ве чуле.

Пример:

Родител: „Значи тимот се согласи дека на Јаков му е потребен превоз до местото.“

Наставник: „Но трошоците ќе бидат значителни.“

Родител: „Сепак, тимот се согласи. Ајде да го запишеме во ИОП сега.“

Наставник: „Утре да им се јавиме на одговорните за превозот за да видиме дали ќе им одговара во распоредот.“

Родител: „Не, тимот се согласи. Треба да го запишеме во ИОП сега.“

Наставник: „Треба да видиме што мисли Г-дин Јовановски за автобусот.“

Родител: „Тој не е тука. Тимот се согласи. Треба да го запишеме во ИОП.“

Наставник: „Па, Јаков ќе мора да внимава како се однесува во автобусот!“

Родител: „Можеби ќе треба да се справиме и со проблемите со однесувањето. Но сега треба да ги запишеме услугите за превоз во ИОП.“

Негативните работи претворете ги во позитивни

- Негативниот коментар, понекогаш може да се претвори во потреба од услуга.
- „Секогаш ги губи своите документи“ може да значи „Изгледа дека моето дете треба да научи организациони вештини.“
- „Секогаш се расправа“ може да значи „Изгледа дека моето дете треба да научи социјални вештини.“

Сумирање

- Употребете ги вашите белешки, вашиот список со грижи и приоритети, или агендата.
- Кога состанокот завршува, замолете согласувањата и/или несогласувањата да бидат запишани за да можете вие и училишниот персонал да испланирате што да направите следно.

Запомнете го убавото однесување

- Во ред е да се признае грешката.
- Во ред е да се каже „Извини.“
- „Ве молам“ и „благодарам“ секогаш се ценети!

Помогнете му на училиштето да разбере

- Пренесете ги невообичаените околности во домот кои можеби влијаат врз однесувањето на вашето дете во училницата. На пример, може да биде од помош да информирате за смрт во семејството, дека во тек е разводна постапка, или доколку лекарствата му се променети.
- Доколку припаѓате на малцинска заедница или малцинска етничка припадност, дадете си време за да ја објасните вашата култура и вредности за училиштето да не прави претпоставки врз база на искуства од минатото со други родители од слично културно или етничко потекло.
- Дадете пример за вашите цели, како на пример „Очекувам моето дете да има свој стан додека да наполни 21 година.“

Писмена комуникација

Понекогаш најефикасната форма на комуникација е во писмена форма. Методите за писмена комуникација може да вклучуваат:

- Домашна/училишна тетратка – тетратка која патува меѓу домот и училиштето, често пати дневно, со писмени коментари меѓу родителот и училишниот персонал.
- Телефонски дневник – дополнително на датумот и името на лицето со кое што сте разговарале, запишете и кратка содржина на разговорот.
- Писма за благодарност и белешки по состанокот.
- Формални писма:
  - Треба да бидат испратени до лицето кое го има овластувањето да направи разлика.
  - Бидете кратки, професионални и со почит.
  - Фокусирајте се на едно или две прашања.
  - Поставете краен рок за одговор.
  - Задржете копија за себе.

***Запрашајте се,
„Дали може да
употребам некои
од овие техники за
комуникација за да
можам поефикасно
да го застапувам
моето дете?“***

Поразговарајте со училиштето како ќе ја воспоставите тековната комуникација:

- Дискутирајте за тоа колку често ќе се одвива, кога и со кој метод (телефон, електронски пораки, пишани белешки, состанок, итн.) и запишете го ова во ИОП.
- Редовно проверувајте го ранецот на вашето дете за белешки, билтен или други комуникации од страна на училиштето.

Партнерство

Возрасните луѓе во животот на детето *можат* да направат разлика. Кога родителите и училишниот персонал работат заедно како „партнери,“ образовните резултати на детето може да бидат зајакнати. Ниту родителите ниту училиштето можат да го образуваат детето во изолација.

„Лесно е да се добијат добри играчи. Тешко е да ги натерате да играат заедно.“ – Кејси Стенгл

Законите можеби бараат ИОП тимот да работи заедно во креирањето на образовната програма за детето. Партнерството го надминува концептот на тимот, градејќи врска со заеднички интереси и еднаков статус. Со партнерството на членовите на тимот, процесот на инклузивното образование може да биде поефикасен.

- Развивањето партнерство бара од сите страни да:
  - Инвестираат време
  - Се посветат на успехот
- Направат свесен обид, дури и кога тоа нема да оди лесно
- Бараат заеднички интереси
- Ја разберат „големата слика“
- Ги разберат различните гледишта
- Си дадат едни на други еднаков статус
- Често пати родителите не се чувствуваат дека се „еднакви“ партнери. Тоа може да се промени ако се запомни:
  - Знаењето и мислењето на родителите се корисни.
  - Единствено родителите имаат опсежна, долгорочна, секојдневна врска со детето.
  - Родителите може да научат нови вештини за да комуницираат јасно и самоуверено.
  - Родителите ја имаат моќта да дадат или одбијат согласност за услугите.
  - Родителите се единствените постојани лица во ИОП тимот на детето.
- Како помош да се разбере концептот на „партнерство,“ размислете на партнерството кое може да се примени во бизнис. Бизнис партнерите:
  - ја имаат истата општа намера или цел
  - се обидуваат јасно да комуницираат
  - имаат поединечни улоги или работи и јасно сфаќање на секое од нив
  - имаат овластување да прават измени со согласност на останатите партнери
  - имаат можност да си даваат повратни реакции едни на други
  - доведуваат различни вештини и информации во вложениот труд
  - имаат законски договор
  - одговорни се за исходите
  - рано употребуваат стратегии за решавање на конфликтот
  - реализираат ограничувања на партнерството

- се образуваат за својата специфична област на работа.

Овие концепти може да се применат и за партнерствата меѓу родителот и училиштето. „Бизнисот“ на ова партнерство е да се постигне ефикасно образование за вашето дете кое има пречки во развојот. Кога тоа е фокусот на сите возрасни „партнери,“ вашето дете ќе има корист од тоа.

Родителите се стручњаци. Училиштето има стручност. Заедно можеме да оствариме многу.

Разгледајте ја горната листа и запрашајте се, „Дали има области во кои ИОП тимот на моето дете би можел да се подобри? Дали тимот може да дискутира за тие области како функции на „партнерство“ за да направи позитивни измени?“

Партнерите често пати доаѓаат од различни средини и гледишта. Кога се применува концептот на партнерство во односот меѓу родителите и училишниот персонал, нашето познавање на овие разлики може навистина да му помогне на партнерството да биде поефикасно и искрено. Размислете за следново:

- Едукаторите обично ја избираат кариерата за подучување деца со пречки во развојот, додека повеќето родители не знаат дали нивното дете ќе има пречки во развојот.
- Едукаторите обично не се вклучени во долгорочните резултати на ученикот, додека повеќето родители цел живот ќе бидат инволвирани со детето.
- Едукаторите добиваат формална обука и плата за нивната улога и на тој начин од нив се очекува повисок стандард на знаење и имаат одговорност кон исходите или резултатите.
- Училишниот персонал е вработен преку владина институција. Тие имаат владини ресурси за употреба, но исто така тие се под нејзините ограничувања и овластување.

Кога ќе ги сфатиме различните улоги на партнерите (родители и училишниот персонал), нема толку лесно да ги земеме здраво за готово личните мотиви или нечесни намери. Наместо тоа, може поинаку да ги поставиме прашањата, знаејќи дека улогата на секој „партнер“ ќе влијае врз одговорите.

Партнерите ја споделуваат целта за ефикасно образование за вашето дете кое има пречки во развојот. Кога постигнувањето на оваа цел е под закана поради несогласување, партнерите можат:

- Да не се согласуваат без да бидат непријатни. Искажете дека не сакате ова несогласување да му попречи на вашето континуирано партнерство.
- Извинете се секогаш кога е соодветно.
- Направете позитивен чекор за да започнете процес за обновување на врската.
- Прифатете ја одговорноста за својата улога како дел од проблемот, прашањето или решението.
- Сфатете дека ниту родителите ниту професионалците ги имаат сите одговори.
- Изберете ги битките. Не мора сè да биде несогласување или решение.
- Размислете за ризиците и од соочување со проблемот и со неговото избегнување.
- Искрено ставете се на местото на оние со кои не се согласувате. Кое е нивното гледиште?

- Осигурете се дека фактите се точни.
- Дискусиите засновајте ги на факти и податоци, а не на размислувања и емоции.
- Обидете се да го разрешите несогласувањето што е можно побрзо. Не чекајте да видите дали ќе исчезне само од себе.
- Одделете го проблемот од личноста.
- Започнете од моментот кога почнал проблемот, а не од подоцна, освен доколку тоа е потребно. Разговарајте со лицето (лицата) кои се директно инволвирани.
- Постигнатите решенија запишете ги во ИОП; прашајте кој ќе го направи тоа и кога ќе биде завршено. Осигурете се дека имате копија.
- Употребувајте компромис или пробен период како клуч за решението, како на пример „Да се обидеме со ова до _____ и да видиме како ќе нй оди“
- Еве пример на план за разрешување на проблем родител – училиште:
  - Јасно опишете го проблемот.
  - Охрабрете ги сите членови на тимот да дадат свој придонес.
  - Разменете идеи (без оценување на идеите)
  - Изберете решение со консензус (сите се согласуваат)
  - Креирајте план. Дефинирајте кој е одговорен за дејствување и кога тоа ќе биде направено.
  - Планот запишете го во писмена форма.
  - Креирајте временска рамка и критериуми за процена на успехот.
  - Контролирајте.
- Размислете за учество во локален совет за инклузивно образование за да се стекнете со поголемо разбирање на вашето училиште.

Решавањето не само што ќе го реши проблемот, туку може навистина да го подобри партнерството.

Ако безуспешно сте се обиделе да ги разрешите вашите проблеми преку состаноците на ИОП тимот, исто така постојат бројни *формални методи за разрешување на разликите* кои може да ги употребат и родителите и училиштата. Тие вклучуваат (но не секогаш се употребувани по следниот редослед):

- помирување
- посредување
- потпомогнат ИОП
- поднесување оплаки
- сесии за сослушување и разрешување согласно правична постапка.

Партнерите вообичаено не ги вклучуваат своите „клиенти“ кога разрешуваат несогласување. Слично, децата не треба да бидат изложени на возрасни лица кои се расправаат пред нив. Во инклузивното образование, ова значи дека родителите и училишниот персонал разговараат за непријатните прашања меѓу себе, како возрасни луѓе. Секогаш внимавајте што кажувате пред вашето дете. Кога децата се постари, а во многу случаи учествуваат како член од ИОП тимот, тие исто така можат да научат да бидат ефикасни лица за комуникација и партнери.

Осаменото работење води до исцрпеност и фрустрација.

Работењето заедно води до креативни идеи и споделен обем на работа

Партнерите треба да си *веруваат* еден на друг, но понекогаш довербата се претвора во проблем меѓу родителите и училишниот персонал. Кога довербата меѓу партнерите е

загубена, тешко е, но не и невозможно таа да се обнови. Истражувачот Вики Вулф вели дека постојат три вида родители: оние кои единствено им веруваат на другите, оние кои единствено си веруваат себеси и оние кои можат да им веруваат и на другите и себеси. Кој вид родител би му бил од најголема корист на детето? За обновување на довербата размислете на следните работи:

- Дефинирање, во писмена форма, мали чекори или дејства
- Поединците во тимот нека бидат одговорни за спроведувањето до крај
- Поставувате датуми за постигнување на чекорите или дејствата
- Ревизија на планот
- Преземање дополнителни чекори
- Спроведување до крај

Полека, довербата ќе биде одново воспоставена.

Бидете модел за вашето дете

На крајот на краиштата, за чиј живот се работи? Вашето дете со пречки во развојот е фокусот и заедничката основа за вас и за училишниот персонал. На крајот, она што ќе го направите заедно повеќе ќе влијае врз животот на детето отколку што ќе влијае врз вашиот живот или оној на училишниот персонал. Ова е вистинито за образовните исходи, но може исто така да има и други значајни резултати.

Како родител, вашата непосредна причина за подобрување на вештините за комуникација и партнерство е да можете поефикасно да го испланирате соодветното образование за вашето дете. Сепак, постојат дополнителни придобивки кога ги подобрувате вашите вештини за комуникација и партнерство. Вие можете:

- дома да ги обликувате и вежбате ефикасните вештини за комуникација
- овие вештини да ги покажете кога детето ќе присуствува на ИОП состаноците и училишните конференции

На повеќето деца со пречки во развојот ќе им бидат потребни вештини да се застапуваат себеси во текот на нивните животи. Кога покажувате јасни вештини за комуникација и вештини за партнерство со почит, вашето дете може да види колку ефикасни се овие вештини за застапувањето и за постигнување позитивни исходи. Да се надеваме дека вашето дете ќе ги усвои овие вештини и успешно ќе ги употреби во многу аспекти од својот живот.

Анекси

Планер за состанокот на ИОП Тимот

ИОП за: _____

Датум: _____

Моја грижа:	Приоритет број	Засновано на:	Опфатено на состанокот	Резултат / Одлука
Мислам дека на моето дете му е потребно:	Приоритет број	Податоци како поддршка на ова може да се најдат во:	Опфатено на состанокот	Резултат / Одлука

